

Đề bài

Phân tích tính sử thi được thể hiện qua chủ đề, bức tranh thiên nhiên, hình tượng nhân vật và qua ngôn ngữ trần thuật của tác phẩm

Rừng xà nu

của

Nguyễn Trung Thành.

Bài làm

Sử thi là loại văn học đẹp đẽ, vàng son ra đời từ buổi bình minh lịch sử nhân loại. Nội dung tác phẩm thường ca ngợi chiến công của những người anh hùng trên con đường đấu tranh dân tộc mình thoát khỏi thời đại tăm tối đã man sang thời đại văn minh tiến bộ. Đây là thể loại đi không trở lại của lịch sử văn hóa nhân loại. Những tác phẩm sau này kể về chiến tích của người anh hùng, đề cập đến vấn đề cốt yếu của lịch sử không còn được gọi là tác phẩm sử thi mà chỉ được xem có dáng dấp sử thi, mang tính sử thi. Văn học Việt Nam thời kì 1945 – 1975 mà đặc biệt là những tác phẩm viết về chiến tranh cách mạng rất giàu tính sử thi, trong đó có truyện ngắn *Rừng xà nu* của Nguyễn Trung Thành. Tính sử thi của truyện được thể hiện qua chủ đề, bức tranh thiên nhiên, hình tượng nhân vật và qua ngôn ngữ trần thuật.

Cốt truyện *Rừng xà nu* kể về cuộc đời của Tnú và chuyện chiến đấu của làng Xô Man. Xung đột chính của truyện là xung đột giữa nhân dân cách mạng với kẻ thù Mỹ ngụy. Dưới sự kìm kẹp của bọn ác ôn, dân làng Xô Man sống trong những ngày đen tối, ngột ngạt, căng thẳng vì bị khủng bố: chúng treo cổ anh Xút, chặt đầu bà Nhan, đánh chết mẹ con Mai. Nỗi đau thương, lòng căm thù tích tụ dần thành ý chí chiến đấu bất khuất. Xung đột đã lên đến đỉnh điểm, cao trào nên đã bùng nổ thành cuộc chiến đấu dữ dội ở cuối truyện. Đó là đêm bọn giặc đánh mẹ con Mai cho đến chết, Tnú người – cán bộ chỉ huy du kích bị rơi vào tay giặc. Dưới sự chỉ đạo của cụ Mết, bằng vũ khí thô sơ, dân làng đã trở dậy. Ngòi bút sử thi miêu tả cuộc chiến đấu hào hùng với những hình ảnh kì vĩ: ngàn tiếng thét vang dữ dội, tiếng chân người đạp trên sàn nhà ung rào rào, ánh rạ vung lên sáng loáng, tiếng chiêng trống vang lộng núi rừng. Đêm ấy cả làng Xô Man ào ào rung động và lửa cháy khắp rừng. Bằng những chi tiết hoành tráng, nhịp văn nhanh, tác giả đã miêu tả khí thế thần tốc, dựng lên không khí cuộc chiến đấu: khẩn trương, náo nức, dữ dội, quyết liệt, ngời sáng sức mạnh của chủ nghĩa anh hùng cách mạng. Trong thoáng chốc bọn giặc nằm ngổn ngang dưới lưỡi mác của dân làng. Dân làng đã vùng lên chiến đấu để giải phóng cuộc đời, chấm dứt thời kì đen tối mở ra cuộc chiến đấu trường kì, tự chủ.

Đó là câu chuyện chiến đấu của dân làng Xô Man, một sự kiện lịch sử trọng đại liên quan đến vấn đề sống còn của cộng đồng được kể với giọng văn hào hứng. Chủ đề của cốt truyện này là vấn đề cốt yếu của lịch sử được kể lại với cảm hứng say mê ca ngợi nên mang đậm tính sử thi.

Hòa nhập và tương ứng với tâm vóc của chủ nhân là bức tranh thiên nhiên rừng xà nu hùng vĩ mang vẻ đẹp sử thi.

Hình tượng cây xà nu được miêu tả xuyên suốt tác phẩm. Tác giả đã dành trọn phần mở đầu truyện để miêu tả rừng xà nu. Trong khu rừng từng luồng nắng trên cao rơi xuống những thân cây sừng sững thẳng tắp, lóng lánh vô số hạt bụi vàng từ nhựa cây bay ra thơm ngào ngạt, mỡ màng. Tác giả đã dựng

được khung cảnh có không gian ba chiều, tạo được không khí, làm sống dậy bức tranh thiên nhiên có vẻ đẹp tràn đầy chất thơ, tráng lệ. Thế nhưng dưới tội ác của kẻ thù, rừng đã mang trên mình những vết thương chiến tranh đau đớn, càng đau đớn rừng xà nu càng trào lên sức sống mãnh liệt: cạnh một cây đã ngã, có bốn năm cây con mọc lên ngọn xanh rờn, nhanh chóng liền lại vết sẹo trên cơ thể cường tráng. Và khúc vĩ thanh của truyện: cả khu rừng lớn bạt ngàn, đến hết tầm mắt cũng không thấy gì khác ngoài những đồi xà nu nối tiếp chân trời. Bám rễ sâu trong lòng đất, những thân cao vươn lên đón nắng trời, ngàn năm như vẫn còn hát ru với gió... Thiên nhiên được miêu tả với sức sống to lớn, hùng mạnh, bất diệt. Vẻ đẹp hào hùng, tráng lệ và bi thương của rừng hòa nhập với cuộc đời bi tráng của dân làng, nên rừng xà nu góp phần tạo ra vẻ đẹp sử thi, chất thơ của thiên truyện.

Khi tái hiện một đoạn trường lịch sử đánh giặc ngoại xâm, tác giả đã xây dựng một tập thể anh hùng trong đó nổi bật tính cách anh hùng. Cụ Mết là nhân vật lịch sử. Cụ là biểu tượng của sức mạnh tinh thần và có tính truyền thống của dân tộc Strá. Trong một tài liệu khác, tác giả bảo rằng: *Ông là lịch sử bao trùm, gắn kết giữa quá khứ với hiện tại. Cụ là người đại diện cho quần chúng cách mạng, là gạch nối giữa Đảng với đồng bào dân tộc. Và vai trò của cụ Mết thể hiện rất rõ trong đêm đồng khởi và là người phát lệnh chiến tranh: Thế là bắt đầu rồi... đốt lửa lên.* Chân lí đấu tranh cách mạng được rút ra từ thực tiễn chiến đấu giản dị mà sâu sắc: chúng nó cầm súng, mình phải cầm giáo. Cụ Mết đại diện cho sức mạnh, ý chí chiến đấu, trí tuệ và nguyện vọng của cộng đồng, là pho sử sống của cộng đồng, có ý thức giữ gìn lịch sử và là người đại diện cho lịch sử nên nhân vật này mang đậm tính sử thi.

Đại diện cho tập thể anh hùng là Tnú – đứa con của dân làng Xô Man, của núi rừng Tây Nguyên. Ngay từ nhỏ, Tnú đã tự thể hiện mình là con người gan góc, dũng cảm: xung phong đi nuôi cán bộ. Khi đi làm giao liên Tnú đã dũng cảm vượt qua bao khó khăn, Tnú không đi theo đường mòn, đường nước êm, mà bao giờ cũng chọn lối đi mà bọn giặc không ngờ tới. Thế nhưng, trong một lần Tnú rơi vào ổ phục kích, bị giặc bắt, tra tấn rất dã man nhưng Tnú không khai, vẫn hiên ngang và dám thách thức kẻ thù. Tnú là một chiến sĩ có phẩm chất đẹp đã được thử thách qua máu lửa: kiên trường, bất khuất, gan góc, dũng cảm, thủy chung với cách mạng, tinh thần sẵn sàng hy sinh cho sự nghiệp cứu nước. Những vẻ đẹp ấy tiêu biểu cho phẩm chất của cộng đồng.

Sau ba năm ở tù, Tnú vượt ngục trở về làng và đã có một mái ấm gia đình hạnh phúc với Mai. Nhưng thời gian sau bị kịch đã xảy ra, bọn giặc hung bạo đã giết mẹ con Mai, Tnú một lần nữa rơi vào tay giặc, bị tra tấn dã man. Tnú thà hi sinh chứ không chịu đầu hàng, cắn răng chịu đựng đau đớn, mất mát chứ không để kẻ thù khuất phục. Hình tượng Tnú trước giặc thù sừng sững hiên ngang như cây xà nu. Cuộc đời Tnú là khúc ca bi tráng. Số

phận cuộc đời và tính cách của Tnú có ý nghĩa tiêu biểu cho cộng đồng nên nhân vật này mang đậm tính sử thi.

Ngoài ra, nhân vật Dít, bé Heng cũng có nét đẹp sử thi. Họ đại diện cho các thế hệ anh hùng nhanh chóng trưởng thành lớn mạnh như cây xà nu, thay thế lớp người đi trước, gánh vác nhiệm vụ lịch sử nối tiếp bước chân cha anh trong cuộc kháng chiến trường kỳ.

Vẻ đẹp sử thi còn thể hiện qua hình thức trần thuật của truyện. Truyện có cách tổ chức trần thuật rất hấp dẫn, hai cốt truyện được lồng vào nhau: chuyện Tnú sau ba năm đi lực lượng về thăm làng và chuyện chiến đấu cách đó ba năm. Cốt truyện chính kể về cuộc đời Tnú và cuộc nổi dậy của làng Xô Man được đẩy vào thời kì quá khứ. Nó được ghi nhớ trong hồi ức của cộng đồng, được soi chiếu bởi kỉ niệm, hoài niệm nên thật đẹp. Khi đẩy câu chuyện chiến đấu về thời quá khứ, tác giả đã tạo ra *khoảng cách sử thi*, để cho người hôm nay ngưỡng mộ, chiêm bái câu chuyện lịch sử hào hùng và nhân vật anh hùng của cộng đồng ngày xưa. Cách kể giống như cách kể *khan* (trường ca) của đồng bào Tây Nguyên, bên bếp lửa chung, già làng kể cho đám con cháu nghe suốt đêm không chán. Không khí kể chuyện rất trang nghiêm, mọi người ngồi tại nhà ung im lặng lắng nghe, chỉ tiếng suối rì rào xa xa. Thái độ và giọng điệu của người kể rất trang trọng, như muốn truyền vào thế hệ con cháu những trang sử của cộng đồng. Cách trần thuật, giọng điệu, ngôn ngữ trang trọng làm cho câu chuyện được kể càng mang đậm tính sử thi.

Tác giả đã xây dựng những hình tượng có vẻ đẹp lớn lao, hùng vĩ, mang âm hưởng tráng ca: rừng xà nu, đêm đồng khởi... nhờ vậy mà đã tái hiện lại một thời lịch sử oai hùng, tô đậm chất sử thi.

Câu chuyện lịch sử, câu chuyện về người anh hùng đánh giặc được miêu tả; kể lại bởi bút pháp sử thi là thành công của Nguyễn Trung Thành. *Rừng xà nu* là tác phẩm tiêu biểu cho khuynh hướng sử thi, anh hùng ca của văn xuôi thời kì 1945 – 1975.